

УДК 65.011.4:663.2

Л.П. СКОТНИКОВА, А. О. САФРОНОВА
УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Забезпечення ефективності діяльності є однією з головних завдань підприємств виноробної галузі. На думку провідних вчених сучасне виноградарство країни складна економічна система, ефективність якої визначається різноманітними факторами – соціальними, економічними, екологічними та організаційними. Управління ефективністю діяльності підприємства – це інтегрований підхід менеджменту, що об'єднує різні напрями діяльності підприємства, які включають: стратегію, управління персоналом та виробництвом, аналіз, облік та контроль, системи та програмне забезпечення. Проведено аналіз стану вітчизняної виноробної галузі, її потенціалу, існуючих складнощів, динаміки виробництва виноградного вина, перспектив розвитку за сприятливих економічних умов і державної підтримки. Наведені основні напрями управління підвищенням ефективності підприємств виноробної галузі: товарним асортиментом, якістю продукції, ресурсами, розвитком виробничо-технічної бази, доходами, витратами та фінансовими результатами, економічними ризиками, маркетинговою діяльністю, кадровою політикою підприємства і корпоративною культурою, конкурентоспроможністю підприємства. Запропонована структурна схема організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі, яка містить у собі організаційну й економічну складові, спрямована на підвищення показників ефективності їх діяльності.

Ключові слова: управління, ефективність, виноробна галузь, підприємство, напрями, структурна схема.

Л.П. СКОТНИКОВА, А. О. САФРОНОВА
УПРАВЛЕНИЕ ПОВЫШЕНИЕМ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ
ВИНОДЕЛЬЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Обеспечение эффективности деятельности является одной из главных задач предприятий винодельческой отрасли. По мнению ученых современное виноградарство страны сложная экономическая система, эффективность которой определяется различными факторами - социальными, экономическими, экологическими и организационными. Управление эффективностью деятельности предприятия - это интегрированный подход менеджмента, объединяет различные направления деятельности предприятия, включающие: стратегию, управление персоналом и производством, анализ, учет и контроль, системы и программное обеспечение. Проведен анализ состояния отечественной винодельческой отрасли, ее потенциала, существующих проблем, динамики производства виноградного вина, перспектив развития при благоприятных экономических условиях и государственной поддержки. Приведены основные направления управления повышением эффективности предприятий винодельческой отрасли: товарным ассортиментом, качеством ресурсами, развитием производственно-технической базы, доходами, расходами и финансовыми результатами, экономическими рисками, маркетинговой деятельностью, кадровой политикой предприятия и корпоративной культурой, конкурентоспособностью предприятия. Предложенная структурная схема организационного обеспечения управления эффективностью деятельности предприятий винодельческой отрасли, которая включает в себя организационную и экономическую составляющие, направленная на повышение показателей эффективности их деятельности.

Ключевые слова: управления, эффективность, винодельческая отрасль, предприятие, направления, структурная схема.

L.P. SKOTNIKOVA, A.O. SAFRONOVA
MANAGEMENT SCHEME TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF THE ACTIVITIES OF VINEYARD COMPANIES

Ensuring the efficiency of activities is one of the main tasks of enterprises in the wine industry. According to leading scientists, modern wine-growing in the country is a complex economic system whose effectiveness is determined by various factors - social, economic, environmental and organizational. Managing the efficiency of an enterprise is an integrated management approach that combines different business activities, including: strategy, personnel management and production, analysis, accounting and control, systems and software. The analysis of the state of the domestic winemaking industry, its potential, existing difficulties, the dynamics of production of grape wine, prospects of development under favorable economic conditions and state support are carried out. The main directions of management of the increase of the efficiency of the enterprises of the wine-making industry are: the product range, the quality of products, resources, development of production and technical basis, income, expenses and financial results, economic risks, marketing activities, personnel policy of the enterprise and corporate culture, competitiveness of the enterprise. The proposed structural scheme of organizational support for managing the efficiency of enterprises in the wine industry, which includes organizational and economic components, aimed at increasing the performance indicators of their activities.

Keywords: management, efficiency, winemaking industry, enterprise, directions, structural scheme.

Вступ. Сучасний етап розвитку економіки України вимагає від вітчизняних підприємств активних дій з підвищення ефективності їх функціонування. Лише висока ефективність може забезпечити конкурентоспроможність підприємства, а внаслідок цього – його прибутковість і сильні конкурентні позиції на ринку. У зв'язку з кризою стан економіки значно погіршився, що актуалізує необхідність вирішення проблем, пов'язаних з підвищенням ефективності діяльності підприємств. Економічна ситуація, що склалась сьогодні, диктує необхідність пошуку нових шляхів підвищення

ефективності діяльності підприємств, аналізу причин і факторів, що стримують їх розвиток.

Виноробна галузь України впродовж кількох останніх десятиліть оцінюється економістами як перспективна і відзначається значним потенціалом розвитку. Зважаючи на тенденції активного розвитку світового ринку виноробної продукції, зростання споживання вина і посилення конкуренції з боку країн, світових лідерів з виробництва вина, питання конкурентоспроможності, ефективності та можливостей розвитку даної галузі в Україні заслуговують детального розгляду.

Мета статті. Метою статті є аналіз визначення

сутності управління ефективністю діяльності підприємства і удосконалення схеми управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі.

Постановка проблеми. Забезпечення ефективності діяльності є однією з головних завдань будь-якого підприємства. В сучасних умовах господарювання виконання цього завдання ускладняється через вплив безлічі зовнішніх та внутрішніх факторів, що сприяють зростанню витрат та скороченню доходів підприємств. Керівництво підприємств потребує надійних методів та інструментів задля протистояння цим негативним факторам.

Викладення основного матеріалу. Останнім часом в українській і зарубіжній науці проблемі управління ефективністю діяльності підприємства приділяється все більше уваги. Натомість підходи до визначення цього поняття значно відрізняються.

Так, А. Куценко [1] розглядає управління ефективністю діяльності підприємства як «цілеспрямоване оперативне регулювання діяльності за напрямками управління ефективністю для забезпечення відповідності фактичного стану підприємства заданим параметрам».

Т. Говорушко та Н. Климаш [2] є прихильниками вартісно-орієнтованого підходу в управлінні ефективністю та визначають його як процес, який націлений на досягнення максимальної вартості підприємства, що повинен вирішувати наступні завдання:

- сформулювати стратегію розвитку підприємства, та встановити етапи її реалізації;
- оптимізувати структуру джерел фінансування підприємства та інвестувати кошти в активи у відповідності з основними правилами фінансування;
- забезпечити ліквідність активів підприємства та прагнути до скорочення терміну обертання оборотних коштів;
- гарантувати захист прав акціонерів, тобто впровадити ефективну систему прийняття рішень, та надати акціонерам (як великим, так і міноритарним) можливість контролювати роботу менеджменту;
- використовувати інноваційні технології, що забезпечать зростання обсягу виробництва та продуктивності праці і гарантуватимуть високу якість та екологічний контроль продукції;
- вдосконалювати корпоративну культуру на підприємстві та довести до кожного працівника необхідність зростання вартості підприємства;
- сприяти підвищенню ділової репутації та іміджу підприємства.

Визначення, яке дають Т. Говорушко та Н. Климаш [2] розраховано для підприємств, які здійснюють свою господарську діяльність за умов функціонування розвиненого фондового ринку. В умовах початкового розвитку фондового ринку України та ускладненні реальної оцінки бізнесу в Україні через низку чинників, насамперед, через

нестабільність зовнішнього середовища в якому функціонують вітчизняні підприємства, практичне застосування описаного вартісно-орієнтованого підходу в управлінні ефективністю діяльності українських підприємств є недоречним.

М. Армстронг [3] визначає управління ефективністю як систематичний та безперервний процес вдосконалення організаційної діяльності шляхом розробки показників ефективності окремих працівників та колективів. Розглядаючи управління ефективністю як систему, що складається з взаємопов'язаних елементів, спроектованих для досягнення цілей, підвищення індивідуальної, командної та організаційної ефективності

На думку С. Хетфілда [4], управління ефективністю – це процес створення робочого середовища, в якій люди мають можливість продемонструвати свої найкращі здібності. «Управління ефективністю – цілісна робоча система, яка починається, коли робота визначена як необхідна ... і закінчується, коли працівник залишає ваше підприємство». Таким чином, вона розглядає дане поняття у широкому контексті робочої системи, йдучи від поширеного уявлення про управління ефективністю як субститут традиційної системи оцінки діяльності [4].

Більшість науковців дотримуються думки що, управління ефективністю, це циклічний – процес, метою якого є підвищення ефективності. При цьому єдиного підходу щодо поділу циклу управління ефективністю на етапи не існує. Кожний автор пропонує різний набір і кількість етапів.

На думку Е. Холдсворд та Д. Джирасин [5], управління ефективністю включає заходи зі спільної роботи, довгострокового мислення, формування людського капіталу і лояльності клієнтів. Воно оцінює лідерів, які будують людський капітал, мотивацію співробітників та розвиток персоналу, а також управління ними. У своїй монографії ці автори виділяють два засоби управління ефективністю:

- розвиток ефективності, що об'єднує мотивацію на робочому місці та професійну підготовку співробітників;
- вимірювання ефективності, що робить співробітників відповідальними та оцінює їхній внесок.

Представник британської економічної школи, С. Хатчінсон [6], вважає, що управління ефективністю має багато різних значень, але, по суті, воно є поліпшенням ефективності, та, як правило, відноситься до ряду ініціатив в галузі управління, які прагнуть зробити ефективність більш «керованою». Його можна розглядати з самих різних точок зору, включаючи стратегії організаційної поведінки, операційний менеджмент, економіку та бухгалтерський облік, а також управління персоналом.

Окрім вище наведених визначень управління ефективності існують визначення, які базуються на системному підході. А. Г. Гончарук [7] є

прихильником цього підходу і дає таке визначення: «управління ефективністю – це особливий підхід менеджменту, створений для забезпечення ефективної роботи підприємства та описує методологію, вимірювання, процеси, методи, методики, системи та програмне забезпечення, які використовуються для діагностики (оцінки), аналізу, контролю і забезпечення зростання ефективності діяльності на різних підприємствах [7].

На наш погляд, найбільш прийнятним є наступне визначення, яке дає Лазарева Н. О: «управління ефективністю діяльності підприємства – це інтегрований підхід менеджменту, що об'єднує різні напрями діяльності підприємства, включаючи стратегію, управління персоналом, операційний менеджмент, планування, аналіз, облік та контроль, відповідні методи, моделі, системи та програмне забезпечення задля забезпечення сталого зростання ефективності діяльності підприємства» [8].

Управління ефективністю підприємства інтегровано в усі аспекти його діяльності і сфери прийняття управлінських рішень, поєднує усі його напрями, орієнтовано на досягнення високих результатів. Головне питання підприємств виноробної галузі це підвищення їх ефективності.

Виноробна галузь України впродовж кількох останніх десятиліть оцінюється економістами як перспективна і відзначається значним потенціалом розвитку. Вигідне географічне розташування України та помірний клімат сприяють розвитку виноробства і вирощування найрізноманітніших сортів винограду.

Виноградарство України у зв'язку з останніми політичними подіями зазнало значні втрати площ виноградників. Після анексії Криму загальна площа українських виноградників зменшилась з 75,1 тис. га до 48, 7 тис. га у 2014 році. У 2017 році площі виноградників в Україні становлять близько 44 тис га, що у чотири рази менше порівняно з 1990 роком[9].

У 2012 та 2013 роках більша частина українського винограду, відповідно 71,2 і 73,9%, були використані у процесі переробки на виноматеріали. У 2014 р. частка виноматеріалу, що переробляється, суттєво зменшилась до 52,3%, а обсяги виробництва скоротилися майже вдвічі – до 6062 тис. дал. У 2017 році частка переробки українського винограду склала 77% [10].

У 2016-2017 роках відбулося зростання обсягів виробництва споживання вина. Так у 2017 році виробництво вина виросло у порівнянні з 2016 роком на 1.5 млн. літрів. Обсяги споживання вина збільшилось на 1.1 млн. літрів. Для збільшення обсягів виробництва і споживання потрібно долучати людей до культури споживання вина. У структурі споживання алкогольних напоїв в Україні частка вина становить 9,0%, тоді як в європейських країнах спостерігається тенденція сталого високого рівня споживання вина і зниження обсягу споживання горілки і міцних спиртних напоїв. У середньому кожен українець випиває 5,8 л вина на рік, що є одним з найнижчих показників у Європі (у Польщі – 12 л на людину, у Чехії – 16 л, в Іспанії та Італії – по 40 л, а у Франції – максимальні 60 л) [10]

Сьогодні 95% вина, виробленого в Україні, реалізується на внутрішньому ринку, 5% – на зовнішньому ринку.

У структурі виробництва алкогольних напоїв все більшу частку починає займати виноробство. Цьому сприяє урядова політика та заходи державного регулювання в цій сфері. У 2016 році місткість ринку вина становила приблизно 31,9 млн. дал., а у 2017 р. – вже майже 37 млн. дал., темпи приросту відповідно становлять – 4,3%. Найбільшу питому вагу в виробництві вин займають виноградні вина (тихі вина), питома вага яких у загальному обсязі ринку алкогольних напоїв, за обсягами 2017 р., становила 32,8% (28,8% у 2016 р.), а у структурі виробництва вина – 75,8% (71% за показниками 2016 року) [10].

У 2017 році відбулося зменшення споживання ігристих вин, а саме шампанське. Причина такої зміни смаків споживачів стало істотне подорожчання ігристих вин. У вересні 2018 року мінімальна ціна на даний продукт збільшилась на 13,3% і склала від 79,19 грн. за пляшку. Таким чином, ігристе вино українського виробництва практично наздогнало за вартістю імпортні напої.

Проведений аналіз динаміки виробництва виноградного вина та стану галузі свідчить, що виноградарство займає невелику частку при виробництві валової продукції сільського господарства України. Воно значно знизило свої позиції, як на внутрішньому ринку, так і на зарубіжному у 2014-2017 роках. Зараз вітчизняна виноробна галузь переживає важкі часи, її розвиток більшою мірою залежить від економічних, політичних подій, а також підтримки державою галузі.

Не зважаючи на всі труднощі, українські виробники вина мають значний потенціал, досить великий досвід, сприятливі умови та бажання вдосконалюватись. Якщо умови державної політики українського виноробства і виноградарства будуть сприяти розвитку галузі, Україна має всі шанси бути конкурентоспроможною та успішною на світовому ринку.

На думку провідних вчених сучасне виноградарство країни це складна економічна система, ефективність якої визначається різноманітними факторами – соціальними, економічними, екологічними та організаційними.

Рівень економічної ефективності підприємства залежить від чисельних чинників, що її визначають. У зв'язку з цим для практичного розв'язання завдань управління ефективністю важливого значення набуває ідентифікація чинників і напрямів її зростання.

На рисунку 1 наведені напрямки підвищення ефективності підприємств виноробної галузі.

Підвищення ефективності підприємств виноробної галузі спрямовано на забезпечення виробництва і поставки продукції в заданих обсягах, асортименті, якості, в строки, що встановлені планами виробництва, договорами, замовленнями, потребами ринку при мінімальному циклі та мінімальних витратах виробництва. Об'єктом управління цієї підсистеми є процеси формування конкурентоспроможного асортименту продукції,

виробництва продукції і процеси її постачання.

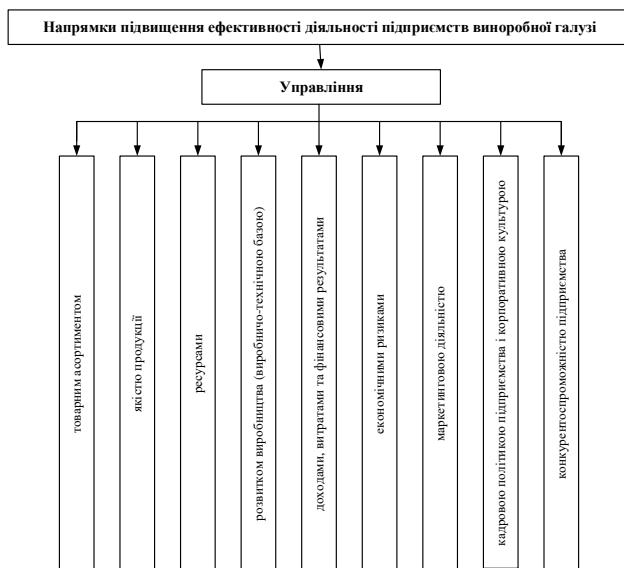

Рисунок 1 – Основні напрямки управління підвищенням ефективності підприємств виноробної галузі

Підвищення ефективності підприємств виноробної галузі має забезпечувати споживачів продукцією, якістю якої задовольняла б їх потреби і відповідала умовам конкретного ринку збуту. Об'єктами управління в цього напрямку є технічний рівень і якість продукції в цілому, процеси їх формування на стадії дослідження і проектування, забезпечення якості в процесі виробництва, збереження в процесі обігу, повноцінного використання та оновлення в процесі споживання.

Об'єктами управління також є залучені ресурси, процеси виробничої, господарської та управлінської діяльності щодо їх використання. Основна мета управління ресурсами полягає у підвищенні ефективності використання ресурсів різними шляхами зокрема кожного його виду.

Об'єктом управління є процеси підвищення науково-технічного й організаційного рівня виробництва підприємства, виробничих потужностей і ефективності освоєння капітальних вкладень. Управління доходами, витратами та фінансовими результатами в процесі функціонування підприємств виноробної галузі відіграє основну роль. Саме цей напрям дозволить ефективно управляти усіма іншими напрямками підвищення ефективності підприємства. Його мета контролювати розмір, обґрунтованість, доцільність здійснення усіх витрат підприємства, а також величину та джерела доходів на підприємстві, отримання прибутку, оптимізація витрат та безперервний процес функціонування підприємства.

Управління економічним ризиком спрямовано на своєчасне виявлення, ідентифікацію, оцінку та розробку системи методів управління економічними видами ризиків, які виникають в процесі виробничо-господарської діяльності підприємства.

Управління маркетинговою діяльністю дозволить: відслідковувати зміни у кон'юктурі ринку, структурі попиту, розробці комплексу маркетингових інструментів для цілеспрямованого впливу на кінцевих споживачів виноробної продукції. Основною метою управління маркетинговою діяльністю є ефективність комерційної діяльності підприємства, пов'язаної з реалізацією продукції.

Управління кадровою політикою підприємства і корпоративною культурою сприяє підвищенню продуктивності праці, якості продукції, поліпшенню взаємовідносини у колективі підприємства.

Управління конкурентоспроможністю спрямовано на підтримку існуючих та створення нових стійких конкурентних переваг. Управління ефективністю діяльності являє собою систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень за всіма основними напрямками діяльності підприємства.

Успішне функціонування системи управління ефективністю діяльності підприємства багато в чому визначається ефективністю її організаційного забезпечення. Система організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств є взаємопов'язаною сукупністю внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень з окремих питань планування, формування, розподілу і використання прибутку і несуть відповідальність за результати цих рішень.

Структурна схема організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі наведена на рисунку 2.

Представлена структурна схема організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності виноробної галузі, містить організаційну й економічну складові, виконує основне завдання – забезпечення сталого зростання показників її ефективності, може бути застосована до будь-якого підприємства.

Висновки. Дослідження теоретичних та практичних аспектів управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі дозволило визначити сутність управління ефективністю діяльності як безперервний процес управління усіма елементами системи підприємства, спрямований на забезпечення отримання прибутку. Це, у свою чергу, дозволить фінансувати розвиток підприємства, зміцнити його конкурентні позиції та підвищити ефективність його функціонування.

Аналіз стану вітчизняної виноробної галузі свідчить про наявність її потенціалу, позитивну динаміку виробництва виноградних вин, перспективи розвитку за сприятливих економічних умов і державної підтримки. Наведені основні напрямки підвищення ефективності підприємств виноробної галузі, до яких віднесені: управління товарним асортиментом, якістю продукції, ресурсами, розвитком виробничо-технічної бази, доходами, витратами та фінансовими результатами,

економічними ризиками, маркетинговою діяльністю, кадровою політикою підприємства, його конкурентоспроможністю.

Рисунок 2 – Структурна схема організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі

Запропонована структурна схема організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі містить організаційну й економічну складові, має практичну спрямованість, щодо підвищення їх прибутковості.

Список літератури

- 1 Куценко А. В. *Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія* / А. В. Куценко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.
- 2 Говорущко Т.А. *Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу: [монографія]* / Т.А. Говорущко, Н.І. Клімаш. – Київ. : Логос, 2015 – 229 с.
- 3 Armstrong M. *Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance* / M. Armstrong. – London: Kogan Page, 2015. – 416 p

- 4 Heathfield S.M. *Performance Management Is NOT an Annual Appraisal* [Електронний ресурс] / S.M. Heathfield. – 2014. – Режим доступу: http://humanresources.about.com/od/performanceevals/a/performancegmt_2.htm
- 5 Houldsworth E. *Managing and Measuring Employee Performance* / E. Houldsworth, D. Jirasinghe. – London: Kogan Page, 2006 – 245 p.
- 6 Hutchinson S. *Performance Management: Theory and Practice* / S. Hutchinson. – London: Chartered Institute of Personnel and Development, 2013. – 328 p.
- 7 Гончарук А.Г. *Управління ефективністю діяльності підприємства виноробної галузі* / А.Г. Гончарук. // *Економіка харчової промисловості* – 2014. -№1(21). – С. 25-29.
- 8 Лазарева Н.О. *Про розуміння управління ефективністю діяльності підприємства* / Н.О. Лазарева // *Економічний вісник Донбасу*. – 2015. – № 2 (40). – С. 105-109.
- 9 OIV (International Organisation of Vine and Wine). – 2015p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oiv.int/oiv/cms/index>
- 10 *Статистична інформація Державної служби статистики України* [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References (transliterated)

1. Kutsenko A. V. *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy* [Organizational and Economic Mechanism for Managing the Efficiency of Ukrainian Consumer Cooperatives]: *monohrafiia*. – Poltava: RVV PUSKU, 2008. – 205 p.
2. Hovorushko T.A. *Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv na osnovi vartisno-orientovanoho pidkhodu* [Managing the performance of enterprises based on a value-based approach]: *[monohrafiia]* – Kyiv. : Lohos, 2015 – 229 p.
3. Armstrong M. *Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance* [Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance] /. – London: Kogan Page, 2015. – 416 p
4. Heathfield S.M. *Performance Management Is NOT an Annual Appraisal* [Elektronnyi resurs]– 2014. – Rezhym dostupu: http://humanresources.about.com/od/performanceevals/a/performancegmt_2.htm
5. Houldsworth E. *Managing and Measuring Employee Performance* [Managing and Measuring Employee Performance]. – London: Kogan Page, 2006 – 245 p.
6. Hutchinson S. *Performance Management: Theory and Practice*. – London: Chartered Institute of Personnel and Development, 2013. – 328 p.
7. Honcharuk A.H. *Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstva vynorobnoi haluzi* [Management of the activity of the enterprise of the wine industry] *Ekonomika kharchovoi promyslovosti* [The economy of the food industry] – 2014. –no 1(21). – pp. 25-29.
8. Lazareva N.O. *Pro rozuminnia upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstva* [About understanding of the management of the effectiveness of the enterprise] *Ekonomichniy visnyk Donbasu*. [Economic Bulletin Donbass] — 2015. — no 2 (40). — pp. 105-109.
9. OIV (International Organisation of Vine and Wine)[International Organisation of Vine and Wine]. – 2015r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.oiv.int/oiv/cms/index>
10. *Statystychna informatsiia Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy* [Statistical information of the State Statistics Service of Ukraine] [Elektronnyi resurs] / *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. [State Statistics Service of Ukraine] – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Надійшла(received) 21.11.2018

Відомості про авторів /Сведения об авторах / About the Authors

Скотнікова Любов Петрівна (Скотникова Любовь Петровна, Skotnikova Ljbov Petrivna) - кандидат економічних наук, доцент Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри менеджменту та оподаткування; м. Харків, Україна; ORCID: [https:// orcid. Org.0000-0002-1422-8132](https://orcid.org/0000-0002-1422-8132); e-mail: Lps130847@gmail.com

Сафронова Анастасія Олегівна (Сафронова Анастасия Олеговна, Safronova Anastasia Olegovna) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», магістрант; м. Харків, Україна; e-mail: nastiawild@gmail.com